

Наукові перспективи

Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

Bulletin of Science and Education

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№11(29) 2024

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 11(29) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ", Series"
Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 11(29) 2024

Kiev – 2024

- Горобець С.І.** 1010
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ SOFT SKILLS ВИКЛАДАЧА НА ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Граб М.В.** 1023
ФІЗІОЛОГІЯ РОСЛИН В КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН
- Грігченко Т.Я.** 1030
СТРУКТУРА, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTI МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
- Джеджера К.В.** 1044
ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРІ ЯК ПРОБЛЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Дика Н.Д., Захарова Г.Б., Сухомлин Л.О.** 1058
ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
- Димовська А.К.** 1072
ДРАМАТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК МЕТОД У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА (ЗА РОМАНОМ Н. ФОНТЕН «МАНІКАНЕТІШ» («МАЛЕНЬКА МАРГАРИТА»))
- Дрокіна А.С.** 1086
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НАПРЯМІ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ
- Журавель Н.В.** 1098
ЗМІСТОВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО БАКАЛАВРА З АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ
- Заболотська О.О.** 1109
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАСОБАМИ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ
- Закордонєць Н.І., Обіход І.В., Клименко А.О.** 1117
БІЛІНГВАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ В ШВЕЙЦАРІЇ
- Зенченко Т.Ф.** 1131
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТИ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 930.85:378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1236-1248](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1236-1248)

Конівіцька Тетяна Ярославівна кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра українознавства та міжкультурної комунікації, факультет психології та соціального захисту, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, тел.: (068) 517-20-70, <https://orcid.org/0000-0002-2905-9191>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ КІНОМИСТЕЦТВА

Анотація. Стаття присвячена питанню формування національно-культурної ідентичності як найважливішого чинника творення нації. У статті проаналізовано роль українського кінематографа у формуванні національно-культурної ідентичності сучасної молоді, зокрема здобувачів вищої освіти під час вивчення культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти.

У статті окреслено поняття «національно-культурна ідентичність». Зауважено, що формування у молодого покоління національно-культурної ідентичності є найважливішим чинником творення нації у час війни, а кіно може бути потужним інструментом для цього завдання. Зазначено, що важливим аспектом формування національно-культурної ідентичності є розроблення та впровадження вибіркового дисциплін культурологічного спрямування, зокрема з вивчення українського кіномистецтва.

Виокремлено групи фільмів, які варто пропонувати для перегляду та обговорення здобувачам вищої освіти під час вивчення вибіркової дисципліни «Історія кіно», серед яких фільми «поетичного кіно», про історичні події України, воєнні події сьогодення, фільми про самотність української мови та трагічну долю наших діячів культури. Зазначено, що кіно здатне відображати історичні події та культурні традиції, формувати патріотичні почуття, національну свідомість та ідентичність.

Зроблено висновок, що важливо використовувати кіно у навчальних цілях: вивчати через кіно культурні та історичні контексти, формувати цінності. Обговорення фільмів на заняттях сприяє розвитку критичного мислення, культурної та медійної грамотності. Обговорення культурних та історичних контекстів впливає розуміння нашого минулого та сучасності, посилює повагу до нашої культури та розуміння важливості збереження нашої культурної спадщини.

Ключові слова: національно-культурна ідентичність, українська культура, український кінематограф, самоідентифікація, заклади вищої освіти.

Konivitska Tetiana Yaroslavivna PhD (Pedagogy), Associate Professor, Ukrainian Studies and Intercultural Communication Department, Faculty of Psychology and Social Defence, Lviv State University of Life Safety, Lviv, tel.: (068) 517-20-70, <https://orcid.org/0000-0002-2905-9191>

FORMATION OF NATIONAL-CULTURAL IDENTITY IN HIGHER EDUCATION STUDENTS THROUGH CINEMATOGRAPHY

Abstract. The article is devoted to the issue of the formation of national-cultural identity as the most important factor in the creation of a nation. The article analyzes the role of Ukrainian cinema in the formation of the national-cultural identity of modern youth, in particular during the educational process in higher education institutions.

The concept of "national-cultural identity" is outlined in the article. It is noted that the formation of national-cultural identity in the younger generation is the most important factor in the creation of a nation in times of war and cinema itself can be a powerful tool for this task. It is noted that an important aspect of the formation of national-cultural identity is the development and implementation of selective disciplines of a cultural orientation, in particular the study of Ukrainian cinema.

The author identified groups of films that should be offered for viewing and discussion to higher education students while studying the elective discipline "History of Cinema", including films of "poetic cinema", about historical events in Ukraine, military operations today, films about the identity of the Ukrainian language and the tragic fate of our cultural figures. It is noted that cinema is able to reflect historical events and cultural traditions, and cinema forms patriotic feelings, national consciousness, and identity.

It was concluded that it is important to use cinema for educational purposes: to study cultural and historical contexts through cinema, to form values. Analyzing films in the classroom promotes the development of critical thinking, cultural and media literacy. Discussing cultural and historical contexts influences the understanding of our past and present, strengthens respect for our culture and understanding of the importance of preserving our cultural heritage.

Keywords: national-cultural identity, Ukrainian culture, Ukrainian cinematography, self-identification, higher education institutions.

Постановка проблеми. Формування національно-культурної ідентичності в Україні сьогодні є важливим і багатограним процесом. Війна розбудила суспільну свідомість та питання національної ідентичності: повномасштабне вторгнення призвело до усвідомлення себе окремою та неповторною нацією. Можна сказати, що українська ідентичність формується саме зараз. Війна підштовхнула до переосмислення національно-патріотичного виховання, особливо серед молоді. Саме в цей час формування у молодого покоління почуття національно-культурної ідентичності є найважливішим чинником творення нації. Формування національно-культурної ідентичності здобувачів закладів вищої освіти є важливим аспектом сучасної освіти. Саме кіно може бути потужним інструментом для цього завдання, оскільки воно здатне відображати історичні події та культурні традиції, формувати патріотичні почуття. Український кінематограф має пропагувати цінності, оскільки викликає все більшу зацікавленість у суспільстві, особливо у молоді. Кіномистецтво не лише розважає, але й, як частина культурної спадщини, може значно вплинути на розвиток національної свідомості та ідентичності. Кіно має значний вплив на молодь, формуючи їхні погляди, поведінку та цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування у молодого покоління національної ідентичності є актуальною і буде актуальною завжди, тому займає вагоме місце у наукових дослідженнях вчених: питання української ідентичності, її феномен і засади формування детально досліджено та проаналізовано у праці М. Степика; національно-культурну ідентичність особистості, її сутність та структуру вивчають В. Желанова, О. Матвієнко; проблему національно-культурної ідентичності у становленні підлітка висвітлили у своїх працях К. Журба, І. Бех, О. Доукіна, С. Федоренко, І. Шкільна; репрезентацію національної ідентичності в сучасній візуальній культурі досліджує Є. Павліченко. Також вплив українського кіномистецтва на формування національно-культурної ідентичності є темою наукових досліджень та інтернет-публікацій багатьох кінокритиків та кінознавців, зокрема Л. Брюховецької І. Зубавіної, Л. Єпик О. Мусієнко, Л. Наумової, Г. Чміль, Ю. Шевчука; сучасне українське кіно як фактор формування національної свідомості розглядає Л. Єпик; як основу формування й творення модерної національної ідентичності – О. Безручко, Н. Степаненко; вплив кінематографа на формування громадської думки – Т. Фісенко, прийоми та методи впливу на історичну свідомість через кіно – Р. Хардель, В. Виздрик, О. Мельник та ін.

Узагальнення їхніх поглядів спонукає до усвідомлення важливості питання формування національно-культурної ідентичності крізь призму

кінематографа. Саме тому у дослідженні спробуємо детальніше проаналізувати український кінематограф як джерело розвитку національно-культурної ідентичності молодого покоління, а також розкрити його значення та важливість під час вивчення культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Мета статті – проаналізувати роль кінематографа у формуванні національно-культурної ідентичності здобувачів вищої освіти під час вивчення культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «національно-культурна ідентичність» є досить складним та багатоаспектним. Формування української національної ідентичності зумовлене історією, мовою, культурою, релігією, територією, традиціями, політикою та освітою [1, с. 30.]. Як зазначає Лариса Масенко, національна мова, створена на її основі культура, народні традиції, спільне бачення своєї історії сприяють формуванню загальнонаціональної ідентичності громадян, усвідомлення ними належності до певної національної спільноти [8, с. 83].

У дослідженнях науковці дають визначення національно-культурної ідентичності як соціоособистісного конструкту, що синтезує соціокультурне й особистісне, відбиває національний й культурний досвід певного народу, є фактором національної єдності, а також передбачає ототожнення особистістю себе з певною нацією [6, с. 19]. С. Бойко зазначає, що формування національно-культурної ідентичності ґрунтується на національному світогляді, національній культурі, мові, національній ідеї, історичній правді, історичній пам'яті, національних ідеалах, національній гідності, національній самосвідомості, національних цінностях та патріотизмі [2, с. 34]. Щодо національно-культурної ідентичності підлітка, то вона виявляється у суб'єктивному переживанні належності до українського народу, нації, свідоме прийняття його моральних цінностей, що виражається у власній самоповазі, національній гідності, умінні користуватись правами і свободами, справедливості, відповідальності, любові до України та бажанні пов'язати свою долю з долею України [14, с. 32]. Питання формування національно-культурної ідентичності підлітків набуває значущості в умовах загрози цілісності України, соціальної і економічної нестабільності, що загострює роль кожного у житті країни, усвідомлення себе як творця власного майбутнього і майбутнього країн, вибір життєвої мети та засобів для її досягнення [8, с. 80]. Сьогодні формування у молоді національно-культурної ідентичності має бути питанням державного рівня, адже розвиток особистої ідентичності підлітків відбувається під сильним впливом тих соціальних груп, з якими вони себе ідентифікують. Важливими інститутами, що відіграють основну роль у процесі формування

національно-культурної ідентичності, є освіта та медіа. Відповідно до тенденцій становлення інформаційного суспільства, основними є такі візуальні технології формування ідентичності, як реклама, кінофільми, телевізійні відеопроєкти, публічне, вуличне мистецтво (меншою мірою образотворче мистецтво і архітектура) [10, с. 142]. З огляду на це, варто розуміти, що свідомість молодого покоління постійно стає об'єктом маніпулювання з боку величезної кількості інструментів, серед найвпливовіших, як вже було згадано, є медіа, зокрема й кінематограф як найпростіший для сприйняття серед інших форм мистецтва [13, с. 212]. Варто зазначити, що надмірна ідентифікація з популярними героями, зокрема кінозірками, чи представниками контркультури виривають підлітка з його соціального оточення і впливають на становлення його національно-культурної ідентичності [8, с. 32]. Отож, стратегічним ресурсом культурного, духовного та ідеологічного розвитку молодого покоління виступає кіномистецтво.

Зараз ми переосмислюємо багато питань, зокрема обличчя української культури, історії, українського соціуму, яке стверджував російський кінематограф [4, с. 144-146]. Дослідники кіномистецтва та його впливу на формування національної ідентичності спостерігають тенденцію до переосмислення класичних творів і звернення до української культури як засобу формування національної ідентичності, а також висвітлення теми війни та героїчних подій в історії України, що сприяє самоідентифікації українців як мужніх борців за свободу та незалежність [1, с. 30]. Кіно відображає культурні та історичні контексти, які впливають на наше розуміння минулого та сучасності, впливає на збереження культурної спадщини, зберігає та передає культурні традиції, висвітлює мовні питання та інші аспекти, які можуть бути втрачені з часом. В час війни свою культуру ми мусимо вивчати, досліджувати, розширювати знання про своїх митців, розуміти її вплив на формування ідентичності та презентувати українську культуру світові. Важливо порушувати питання російської пропаганди у кіно саме під час вивчення культури у закладах вищої освіти. Тому у час винищення нашої культури, культурної спадщини, є нагальна потреба розширення змісту культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти. Розширення змісту культурологічної освіти дозволяє розкрити цінності, закладені у художніх творах, відповідно формуються компетенції, що містять інтелектуальну, емоційну і моральну складові [15, с. 66-67].

З огляду на вищезазначене виникає потреба в інтегрованому формуванні національно-культурної ідентичності в освітньому процесі. Безумовно, національну культуру, її різні історичні прошарки, творчу спадщину видатних українських митців, а також усвідомлення значення

цієї спадщини для сьогодення здобувачі вивчають на заняттях нормативних дисципліни, зокрема «Українська мова та культура», «Культурологія», «Історія української державності» тощо. Важливим аспектом формування національно-культурної ідентичності є розроблення та впровадження вибіркової дисципліни культурологічного спрямування, зокрема з вивчення українського кіномистецтва. Кіно є потужним інструментом для цього завдання, тому під час вивчення культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти варто пропонувати для перегляду фільми про українську мову та культуру та обговорювати важливі питання та проблеми, які вони порушують. Крім мистецьких закладів та спеціальностей, кіномистецтво як окрему дисципліну також необхідно вивчати у закладах вищої освіти технічного спрямування, адже кіно має велике значення для розвитку культурної та медійної грамотності здобувачів освіти. З огляду на це, на кафедрі українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності впроваджено вибірково дисципліну «Історія кіно». Досвід впровадження цієї дисципліни у фахову підготовку здобувачів вищої освіти показує, що в процесі вивчення історії українського кінематографа та сучасних тенденцій кіномистецтва у них формуються національні і культурні цінності, здатність сприймати і пропагувати твори українського кіно. Щодо фільмів, які варто пропонувати для перегляду та обговорення здобувачам вищої освіти під час вивчення вибіркової дисципліни «Історія кіно», то їх зараз є надзвичайно багато – від німого кіно, зокрема «Землі» Довженка, «поетичного кіно», починаючи з шедевр Сергія Параджанова «Тіней забутих предків», до фільмів, які відображають реалії сьогодення.

Варто зауважити позитивну тенденцію щодо відновлення показів українських стрічок, які репрезентують національну ідентичність, зокрема фільмів «поетичного кіно», як в телевізійному просторі, так і на великих екранах. У цьому контексті варто відзначити проєкт «Аргумент кіно», автори якого взялися обговорення та перегляд фільмів українського «поетичного кіно»: від створення до заборон, від пошуку до відновлення перших україномовних їхніх версій. Здобувачі вищої освіти повинні заглиблюватися у метафоричність та красу фільмів цього непростого періоду українського кінематографа: «Криниця для спраглих», «Вечір на Івана Купала», «Білий птах з чорною ознакою», «Лісова пісня. Мавка» Юрія Іллєнка; «Камінний хрест», «Захар Беркут» Леоніда Осики; «Пропала грамота» Бориса Івченка, «Вавилон ХХ» Івана Миколайчука тощо. Ці фільми показують, що значить бути українцем, відображають культурні цінності, національні традиції українців, тобто показують національну ідентичність.

Історичний жанр у кінематографі не є просто розвагою, а виступає потужним інструментом соціально-культурної комунікації, впливаючи на формування національної ідентичності та колективної пам'яті. Він допомагає здобувачам освіти виробити у власній свідомості серйозне ставлення до минулого, зануритися у контекст історичних епох через візуальну та наративну структуру фільму, створюючи унікальний діалог між минулим і сучасністю [3, с. 26]. Художні фільми історичного жанру можуть легко будувати саме ті мости між минулим і сучасністю. Надзвичайно популярними серед студентства є такі фільми: «Довбуш» (історичний фільм про життя Олекси Довбуша, відомого карпатського ватажка), «Щедрик» (акцентує увагу на важливості збереження культури та національної ідентичності, яка стає формою опору), «Крути 1918» (присвячений битві на станції Крути, де молоді бійці боролися за незалежність України), «Ціна правди» (історична драма про британського журналіста, який розкрив правду про Голодомор), «Голод-33» (екранізація роману Василя Барки «Жовтий князь», яка показує жахи штучного голоду 1932-1933 років), «Поводир» (історична драма про американського хлопчика та українського сліпого музиканта, які подорожують Україною під час Голодомору), «Захар Беркут» (про боротьбу карпатських горців проти монгольської навали), «Чорний ворон» (фільм про боротьбу українських повстанців проти радянської влади у 1920-х роках), «Молитва за гетьмана Мазепу» (фільм незвичайний, складний, шоковий, покликаний не розважати, а провокувати болісні рефлексії над драматичними дилемами української нації) тощо. Для вивчення реальних історичних подій України крізь призму кінематографа, тобто формування історичної та культурної ідентичності, важливими та пізнавальними для студентів та курсантів є документальні проекти з історії та культури продюсера Акіма Галімова «Скарби нації», «Реальна історія» (невеликі відео на важливі історичні теми, якими спекулює росія), «Назви своє ім'я» (документальний фільм режисера Сергія Буковського, що розповідає про людей, які вижили та розповідають про свій порятунок від неминучої загибелі під час Голокосту), «Золотий вересень. Хроніка Галичини 1939-1941 рр.» (документальний фільм розповідає про життя Галичини напередодні та в перші роки Другої світової війни) тощо.

Фільми, що висвітлюють історію України, допомагають студентам краще зрозуміти боротьбу України за незалежність, своє коріння та національну ідентичність. Історичне кіно відіграє вирішальну роль у культурному та соціальному контекстах, будучи мостом між минулим та сучасністю і впливаючи на формування національної ідентичності [3, с. 26]. Проте фільми, у яких висвітлюються події української історії, потребують

до або після перегляду додаткового інформування, уточнення подій з погляду реальних фактів, надання додаткової інформації [5, с. 35].

Безперечно, українське кіно відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності в час війни, тому, незважаючи на складні часи, режисери продовжують створювати кінострічки, які висвітлюють історію, культуру та боротьбу українського народу. Спостерігаємо висвітлення теми війни та героїчних подій в історії України, що сприяє самоідентифікації українців як мужніх борців за свободу та незалежність [1]. Як зазначив Пилип Ілленко в одному із інтерв'ю, «кіно – це завжди не тільки мистецтво, а й ідеологія, тому що воно надзвичайно потужно впливає на свідомість глядача. Українське кіно, в тому числі кіно про війну, формує українську національну ідентичність. Важливо, щоб цих фільмів було багато, щоб вони апелювали до глядача, створювалися зрозумілою для нього кіномовою» [12]. Ще у 2021 році команда Школи політичної аналітики презентувала результати всеукраїнського опитування «Як говорити про війну мовою культури», яке мало на меті з'ясувати загальні тенденції у споживанні українцями культурних продуктів (фільмів, серіалів, книжок). За результатами опитування більшість українців визнає потребу створення культурних продуктів на важливі суспільні теми. Зокрема, більшість підтримали тезу, що держава має привертати увагу людей до важливих тем і проблем через фінансування певних фільмів, серіалів, книжок. Також громадяни поділяють ідею, що до навчальних програм закладів загальної середньої освіти варто включати книжки та фільми за цією тематикою [11].

Щодо художніх фільмів про війну, то, звичайно, йдеться про фільми, які зняті ще до повномасштабного вторгнення, оскільки в час війни розвиток художнього кіно відкладено із низки зрозумілих причин. Однозначно, зі студентами та курсантами варто аналізувати та обговорювати важливі питання, які порушені у фільмах «Кіборги» (про захисників Донецького аеропорту, які героїчно тримали оборону більше чотирьох місяців), «Снайпер. Білий ворон» (історія добровольця, який стає снайпером під час війни на Донбасі), «Іловайськ 2014. Батальйон Донбас» (фільм про трагічні події в Іловайську, де українські військові потрапили в оточення), «Черкаси» (історія про екіпаж українського корабля, який опинився в облозі під час анексії Криму), «Мирний-21» (історія про українських військових, які захищали Луганський аеропорт під час війни на Донбасі), «Атлантида» (драма про майбутнє Донбасу після війни, жителі якого говорять українською мовою) тощо. Фільми про війну формують патріотичні почуття у здобувачів вищої освіти, сприяють розвитку почуття гордості за свою країну та її досягнення.

Унаслідок повномасштабного вторгнення продовжує зростати запит на документальне кіно. Режисери знімають бойові дії, життя цивільних і

діляться історіями своїх родин, щоб відрефлексувати сучасність, працюють із архівами, досліджуючи досвіди попередніх поколінь: «Битва за Київ» (розповідає про перші дні вторгнення російських військових до України, містить коментарі учасників подій та військових експертів), «Колона» (про вторгнення російської колони військової техніки та солдатів, які намагалися захопити Київ у лютому 2022 року), «Маріуполь. Окупація» (про життя мешканців Маріуполя під час окупації міста російськими військами, показує злочини окупантів та історії людей, які пережили ці події), «Україна'22: Щоденники війни» (міжнародний журналістський проект, що складається з документальних фільмів, інтерв'ю та спеціальних сюжетів про волонтерів, журналістів, митців та військових), «20 днів у Маріуполі» (про облогу Маріуполя на початку повномасштабного російського вторгнення, який є доказом численних воєнних злочинів). Також варто згадати проект «Позиція Україна» – це 12 документальних історій про людей, які опинилися на лінії фронту.

Ці фільми не лише документують події, але й допомагають зрозуміти глибину людських переживань та наслідки війни. Обговорення документальних фільмів на заняттях сприяє розвитку критичного мислення у студентів та курсантів: вони вчать аналізувати інформацію, ставити запитання та робити висновки на основі побаченого. Перегляд фільмів про війну може надихнути студентів на активні дії, такі як волонтерство, участь у благодійних акціях або навіть вибір професії, пов'язаної з допомогою іншим.

У час війни порушення та обговорення питання культури, культурних символів і надбань, трагічної долі наших діячів зі здобувачами вищої освіти є питанням національної свідомості. Дуже тішить, що кількість стрічок на цю тематику зростає, і ця проблема порушується щораз гостріше. Серед значної кількості цікавих і важливих варто виокремити фільм «Заборонений», який на широкому тлі боротьби українських дисидентів розповідає про життя і загадкову смерть відомого поета-шістдесятника, правозахисника – Василя Стуса, а також «Будинок «Слово. Нескінчений роман» – драматичну історію українських письменників, яких зібрали в одному будинку під одним дахом, історію про те, як комуністичний рай перетворюється на комуністичне показано у фільму. Фільми про видатних українських культурних діячів та драматичні події допомагають молоді усвідомити важливість цих постатей для української культури, сприяють формуванню національної гордості та ідентичності.

Важливо із здобувачами вищої освіти аналізувати мову українського кінематографа від початку його становлення і до сьогодні, адже

український кінематограф є документальним свідченням того, як мову на екрані перетворювали на зброя для знищення української ідентичності, русифікації, а російський імперіалізм намагався не допускати, щоб українська мова стала основою самоідентифікації українців. Питання мови в українському кінематографі є надзвичайно важливим у контексті розгляду його як інструменту формування національної ідентичності [7, с. 306]. На сьогодні є також низка чудових фільмів, які розповідають також про самотність української мови, важливість української мови для національної безпеки та ідентичності, про її виникнення, розвиток та заборони. Для здобувачів вищої освіти обов'язковим для перегляду є документальний проєкт «Соловей співає. Доки голос має», у якому автори досліджують мовне питання в Україні через призму досвідів інших країн, розповідають про важливість української мови для національної ідентичності, а також «Як українці українською заговорили» за участі Олексія Гнатковського, який легко, фактажно, іронічно та з прикладами розповідає про історію української мови; можна почути як українська мова звучала в різні періоди розвитку, запеклих воєн та тотальних заборон.

Висновки. Кіномистецтво є важливим інструментом у формуванні національно-культурної ідентичності молодого покоління, адже воно не лише розважає, але й мотивує та дає натхнення до досягнення своїх цілей, впливає на світогляд, цінності та соціальні орієнтири. Кіно є одним із засобів формування національно-культурної ідентичності здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти під час вивчення культурологічних дисциплін. Важливим аспектом є розроблення та впровадження вибіркового спрямування дисциплін культурологічного спрямування, зокрема з вивчення українського кіномистецтва.

Кіно потрібно використовувати в освітньому процесі з навчальною та виховною метою: організовувати спільні перегляди та походи в кінотеатри, розповідати та переглядати зі здобувачами вищої освіти важливі для країни та кожного українця фільми. Розуміючи величезний вплив кіномистецтва на молодь, важливо через кіно вивчати культурні та історичні контексти, формувати цінності. Обговорення фільмів на заняттях сприяє розвитку критичного мислення, культурної та медійної грамотності., адже студенти та курсанти аналізують сюжети, персонажів, режисерські рішення та історичний контекст, що допомагає їм розвивати також аналітичні навички. Обговорення культурних та історичних контекстів крізь призму кінематографа впливає на розуміння нашої історії, створюючи унікальний діалог між минулим і сучасністю, посилює повагу до нашої культури, мови, традицій та розуміння важливості збереження нашої культурної спадщини.

Література

1. Безручко, О., Степаненко, Н. Кіно як основа формування / творення модерної національної ідентичності. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво, 7(1). 2024. С. 20–30.
2. Бойко С. Формування національно-культурної ідентичності українського суспільства: сучасні виклики і загрози. Українознавчий альманах. Випуск 29. 2021. С. 32-38.
3. Демиденко, М. Історичне кіно як чинник формування національно-культурної ідентичності (конструювання соціально-культурного повсякдення). «Культура та інформаційне суспільство XXI століття»: матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених, 18-19 квіт. 2024 р. Харків : ХДАК, 2024. Ч. 1. С. 25-26.
4. Демиденко М. В., Мархайчук Н. В. Шлях до війни. Образ українців у російському кіно. Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 19–20 травня 2022 р. / За ред. проф. В. М. Шейка та ін. Харків : ХДАК, 2022. С. 144—146.
5. Єпик Л., Єпик Д. Сучасне українське кіно як фактор формування національної свідомості. Knowledge, Education, Law, Management. 2020. № 3 (31), vol. 2. С. 32-36.
6. Желанова В.В., Матвієнко О.В., Національно-культурна ідентичність особистості: сутність та структура. Інноваційна педагогіка. Випуск 49. Том 1. 2022. С. 17-20.
7. Конівіцька Т.Я., Бабій І.В. Мова кінематографа України як інструмент формування національної ідентичності. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 34 (73). № 3. 2023. с. 306-312.
8. Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка: монографія / [К.О. Журба, І.Д. Бех, О.М. Докукіна, С.В. Федоренко, І.М. Шкільна]. Київ: Імекс-ЛТД, 2019. 150 с.
9. Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу (12 квітня 2017р.). Київ. 2017. 94 с.
10. Павліченко Є. О. Репрезентація національної ідентичності в сучасній візуальній культурі: дис... доктора філософії: спец. 034 «Культурологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Київ : КНУКіМ, 2024. 176 с.
11. Підтримка державою культурних продуктів має бути. Та чи готові українці їх споживати? Школа політичної аналітики НаУКМА. 15.10.2021. URL: <https://spa.ukma.edu.ua/news-and-events/pidtrymkaderzhavoiu-kulturnykh-produktiv-maie-buty-ta-chyhotovi-ukraintsi-ikh-spozhyvaty/>.
12. Сарахман І. Кіно про війну формує українську національну ідентичність – Ілленко. Радіо Свобода. Суспільство. 21 липня 2017р. URL : <https://www.radio.svoboda.org/a/28630667.html>.
13. Фісенко Т. В. Кінематограф у формуванні громадської думки. Обрії друкарства, № 1(8). 2020. С. 205-223.
14. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів : посібник / [І.Д. Бех, О.М. Докукіна, С.Д. Федоренко, І.М. Шкільна, К.О. Журба]. К.: Імекс-ЛТД, 2019. 114 с.
15. Щолокова О. П. Формування національно-культурної ідентичності студентів як проблема педагогіки мистецтва. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 152. 2017. С. 63-68.

References

1. Bezruchko, O., & Stepanenko, N. (2024). Kino yak osnova formuvannia / tvorennia modernoi natsionalnoi identychnosti [Cinema as a basis for the formation / creation of modern national identity]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts*, 7(1). 20–30 [in Ukrainian].
2. Boyko, S. (2021). Formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti ukrainskoho suspilstva: suchasni vyklyky i zahrozy [Formation of national-cultural identity of Ukrainian society: modern challenges and threats]. *Ukrainoznavchyi almanakh cUkrainian Studies Almanac*, 29. 32-38 [in Ukrainian].
3. Demydenko, M. (2024). Istorychne kino yak chynnyk formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti (konstruiuvannia sotsialno-kulturnoho povsiakdennia) [Historical cinema as a factor in the formation of national-cultural identity (construction of social and cultural everyday life)]. «Kultura ta informatsiine suspilstvo 21 stolittia»: materialy mizhnar. nauk.-teoret. konf. molodykh uchenykh – *Materials of the international scientific-theoretical conference of young scientists. «Culture and information society of the 21st century»* (pp. 25-26). Kharkiv: KhSAC, [in Ukrainian].
4. Demydenko, M. V., & Markhaichuk, N. V. (2022). Shliakh do viiny. Obraz ukraintsiv u rosiiskomu kino [The Path to War. The Image of Ukrainians in Russian Cinema]. *Kultura ta informatsiine suspilstvo 21 stolittia: materialy mizhnar. nauk.-teoret. konf. molodykh uchenykh – Materials of the international scientific-theoretical conference of young scientists. «Culture and information society of the 21st century»* (pp. 144-146). Kharkiv: KhSAC [in Ukrainian].
5. Yepyk L., & Yepyk D. (2020). Suchasne ukrainske kino yak faktor formuvannia natsionalnoi svidomosti [Modern Ukrainian Cinema as a Factor in the Formation of National Consciousness]. *Knowledge, Education, Law, Management*, 3(31), (Vols. 2), (pp. 32-36) [in Ukrainian].
6. Zhelanova, V. V., & Matvienko, O. V., (2022). Natsionalno-kulturna identychnist osobystosti: sutnist ta struktura [National-Cultural Identity of the Individual: Essence and Structure]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 49, (Vols. 1), (pp. 17-20) [in Ukrainian].
7. Konivitska T.Ya., Babiy I.V. (2023). Mova kinematohrafa Ukrainy yak instrument formuvannia natsionalnoi identychnosti [The language of ukrainian cinematography as a tool of national identity formation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho – Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University*, 3. 306-312 [in Ukrainian].
8. Zhurba, K.O., Bekh, I.D., Dokukina, O.M., Fedorenko, S.V., Shkilna, I.M. (2019). Natsionalno-kulturna identychnist u stanovlenni pidlitka [National-cultural identity in the formation of a teenager]. Kyiv: Imex-LTD [in Ukrainian].
9. Osnovni zasady ta shliakhy formuvannia spilnoi identychnosti hromadian Ukrainy. [Basic principles and ways of forming a common identity of citizens of Ukraine]. (2017). *Informatsiino-analitychni materialy do Kruhloho stolu – Information and analytical materials for the Round Table* [in Ukrainian].
10. Pavlichenko, E. O. (2024). Rerezentatsiia natsionalnoi identychnosti v suchasni vizualnii kulturi [Representation of national identity in modern visual culture]. *Candidate's thesis*. Kyiv : KNUCA [in Ukrainian].
11. Pidtrymka derzhavoiu kulturnykh produktiv maie buty. Ta chy hotovi ukraintsi yikh spozhyvaty? [There should be state support for cultural products. Are Ukrainians ready to consume them?]. (2021). *School of Political Analytics*. Retrieved from <https://spa.ukma.edu.ua/news-and-events/pidtrymkaderzhavoiu-kulturnykh-produktiv-maie-buty-ta-chyhotovi-ukraintsi-ikh-spozhyvaty/> [in Ukrainian].

12. Sarahman I. (2017). Kino pro viinu formuie ukrainsku natsionalnu identychnist – Illienko [Cinema about the war forms Ukrainian national identity – Illenko]. *Radio Svoboda. Society*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/28630667.html> [in Ukrainian].

13. Fisenko, T. V. (2020). Kinematohraf u formuvanni hromadskoi dumky [Cinema in the formation of public opinion]. *Obrii drukarstva – Horizons of Printing*, 1(8). 205-223 [in Ukrainian].

14. Bekh, I.D., Dokukina, O.M., Fedorenko, S.D., Shkilna, I.M., Zhurba, K.O. (2019). Formuvannia v uchniv osnovnoi shkoly natsionalno-kulturnoi identychnosti v konteksti suchasnykh polikulturnykh vplyviv [Formation of national and cultural identity in primary school students in the context of modern multicultural influences]. Kyiv: Imex-LTD [in Ukrainian].

15. Shchelokova, O. P. (2017). Formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti studentiv yak problema pedahohiky mystetstva [Formation of national and cultural identity of students as a problem of art pedagogy]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*, 152. 63-68 [in Ukrainian].